

Kallahden luontoalueet on poistettava Meri-Rastilan asemakaavan suunnittelualueesta

Kallahti Kallvik ry:n lausunto Meri-Rastilan asemakaavasunnitteluun (luonnos 3.11.2018)

Sisällys

Pohjavedenpuisto ja Ullaksenpuisto	1
Lähiluonto, luonnonmukainen lähivirkistysalue	2
Pohjavesialue.....	3
Kehitettävä metsäverkostoyhteys.....	3
Metsäverkostoyhteys osana Helsingin kansallista kaupunkipuistoa	4
Hiilineutraali Helsinki.....	4
Metroradan kattaminen ratkaisuna	4
Viitteet.....	5

Kallahden kaupunginosa-alue Helsingin Vuosaarella

Pohjavedenpuisto ja Ullaksenpuisto

Pohjavedenpuisto on luonnonvarainen vanha metsä ja kallioalue Kallahdenniemen pohjoispuolella, Meri-Rastilan ja Kallahden asuinalueiden välissä Vuosaaren pohjavesialueella, Kallahden kaupunginosa-alueella. Ullaksenpuisto on samoin järeäpuustoinen luontaisesti uudistuva metsä Pikku Kallahden rannalla huvila-alueella ja edustaa puistona tyyliltään harvinaista metsäpuutarhaa. Meri-Rastilan täydennysrakentamisen suunnittelualueeseen otetut Pohjavedenpuisto ja Ullaksenpuisto ovat Kallahden noin seitsemäntuhannen asukkaan lähiluontoa, tiiviin kaupunkimaisen Kallahden asuinalueen luonnonmukaiset virkistysalueet.

Pohjavedenpuistoa ja Ullaksenpuistoa yhdistää Leikosaarentien alussa alikulku, joka on suunniteltu kytkemään metsäverkostoa ja joka tarjoaa turvallisen koulutien lapsille. Koulun edessä ja Pohjavedenpuistossa Meri-Rastilantien kahden puolen kasvavat vanhat männyt tarjoavat latvustoyhteyden puistojen välillä.

Kallahden asukkaiden laajasti jaettu yksimielinen ja ehdoton mielipide on, että Pohjavedenpuisto ja Ullaksenpuisto tulee säilyttää luonnonmukaisena metsäalueena.

Suomen Luonnonsuojeluliitto on identifioinut Pohjavedenpuiston Helsingin arvometsäksi (nro 112) ja ehdottanut puistolle LUO-merkintää kaavaan.¹

Voimassa olevassa yleiskaavassa (2002) Pohjavedenpuisto on merkitty kaupunkipuistoksi, johon ei saa rakentaa mitään. Uuden yleiskaavan (2016) toteuttamishjelmassa alue on varattu saaristoratikan suunnittelualueeksi, jonka suunnittelu alkaa 2035 ja rakentaminen 2040-luvulla. Uudenmaan maakuntakaavassa ja Helsingin yleiskaavoissa on merkitty kehitettävä metsäverkostoyhteys Kallahdenniemeltä Ullaksenpuiston ja Pohjavedenpuiston läpi pohjoiseen. Pohjavedenpuiston kallio ja alueet siitä itään Kallahteen ja koilliseen Keski-Vuosaaren kuuluvat Vuosaaren pohjavesialueeseen.

Asemakaavasuunnittelussa on johdonmukaisesti koko ajan nimetty virheellisesti näiden Kallahden luontoalueiden kuuluvan Meri-Rastilaan. Kallahden asukkaita ei ole kuultu lain edellyttämällä tavalla², kaikki kaupunkiympäristön toimialan järjestämä vuorovaikutus on koskenut vain Meri-Rastilaa ja kohdistunut vain Meri-Rastilan asukkaisiin. Kolmasosa sekä Kallahden että Meri-Rastilan asukkaista on maahanmuuttajia, mutta kaikki vuorovaikutus on käyty vain suomeksi. Maahanmuuttajaväestöä ja ruotsinkielistä väestöä ei ole myöskään kuultu lain edellyttämällä tavalla.

Kaupunkisuunnittelulautakunta on hyväksyessään Meri-Rastilan täydennysrakentamisen asemakaavaluonnoksen (11.4.2017) edellyttänyt ajantasaisen väestöennusteen seuraamista. 30.10.2018 julkaistun Helsingin väestöennusteen mukaan Kallahden asukasluku pienenee vuoteen 2030 mennessä 511 asukkaalla, Meri-Rastilan asukasluku kasvaa 1831 asukkaalla (Kallahti 1.1.2018 6853 asukasta, 2030 6342 asukasta; Meri-Rastila 1.1.2018 5414 asukasta, 2030 7245 asukasta).³ Väestöennuste ei tue Meri-Rastilan asemakaavasuunnitelman asukasmäärätavoitetta 4200 uutta asukasta, eikä varmastikaan näistä noin puolen asuttamista Meri-Rastilan sijasta todellisuudessa Kallahteen. Näin suuri määrä asukkaita yli väestöennusteen merkitsisi kaikkien palvelujen ja infrastruktuurin vakavia kapasiteettiongelmia, joita on tarpeeksi jo nykyisilläkin asukasmäärillä.

Meri-Rastilan ja Kallahden erilaiset kehityskulut väestöennusteessa osoittavat, että Kallahti on oman sisäisen dynamiikkansa ohjaamana kehittyvä omaleimainen kaupunginosa-alue, josta ei voida lohkoa olennaista osaa toiseen kaupunginosaan kaupunkirakennetta, kaupunkikuvaa ja alueen identiteettiä rikkomatta ja asukkaiden elinympäristöä huonontamatta.

Kaupunkisuunnittelulautakunta on edellyttänyt (11.4.2017), että asemakaavasuunnitelmasta tehdään sosiaalisten, yritys- ja ympäristövaikutusten selvitys. Rakennus- ja maankäyttölain vaatima ympäristöarviointi edellyttää inventoimaan luonnonsuojelulain 29§ mukaiset suojellut luontotyytit, metsälain 10§ mukaiset erityisen tärkeät elinympäristöt, pohjaveden ja muut ympäristönsuojelu- ja vesilain määrittelemät kohteet sekä muut arvokkaat kohteet. Suunnittelun eläin- ja kasvilajiston inventoinnissa tulee arvioida uhanalaisten lajien (luonnonsuojelulaki 46§) ja erityistä suojelua tarvitsevien lajien (LSL 47§) sekä luontodirektiivin liitteen IV(a) lajien esiintymisalueiksi sopivia kohteita. Suomen Luonnonsuojeluliitto on pitänyt aiheellisena METSO-selvityksen tekemistä Pohjavedenpuistosta. Mitään näistä selvityksistä ei ole esitetty.

Kallahti Kallvik ry yhtyy muiden osallisten ja asukkaiden mielipiteeseen, että Meri-Rastilan ostoskeskus ja Rastilan metroasema ympäristöineen kaipaavat kipeästi uudistamista. Näille paikoille on rakennettava erittäin tehokkaasti, korkealle ja tiiviisti, rohkeasti tehokkaammin kuin tähän mennessä on suunniteltu. Samalla on huolehdittava siitä, että alueen asumisen olennaiset vetovoimatekijät ja alue-identiteetin, asumisviihtyvyyden ja asumisterveyden tekijät luonnonläheisyys, merellisyys ja väljyys säilyvät.

Lähiluonto, luonnonmukainen lähivirkistysalue

Lähimetsän tuottamia terveyshyötyjä ja muita ekosysteemipalveluja ei pidä riistää Kallahden ja Meri-Rastilan jo ennestään haavoittuvassa asemassa olevilta asukkailta. Asuinneliöt alueella ovat Helsingin halvimmasta ja asukkaat Helsingin pienituloisimmasta päästä. Luonnonmukaiset alueet ovat täällä valmiina olevia arvoalueita, rikkaus, jota ei voida korvata rakentamalla tilalle muuta.

Asukasmäärän kasvaessa lähivirkistysalueiden tarve kasvaa, ei pienene.

Lähimetsä mahdollistaa muun muassa marjastuksen ja sienestyksen sekä ylipäättään luonnossa liikkumisen myös niille, jotka eivät voi matkustaa metsään autolla. Autolla käytävä metsä ei ole Helsingin ilmastotavoitteiden eikä kestävä kehityksen mukaista. Jokamiehen oikeuksien nautinta metsässä tulee turvata kaikille helsinkiläisille. Pohjavedenpuisto on nimenomaan nykyisellään,

rakentamattomana ja luonnonvaraisena, kaikkien, kaikenikäisten ja erityisesti ihmisten saavutettava lähimetsä. Alueen päiväkodit ja koulut käyttävät Pohjavedenpuistoa luonto- ja liikuntakasvatuksen paikkana.

Puisto on nykyisessäkin laajuudessaan nykyisen asukasmäärän kuluttama ekologisen kestämisen rajoille. Asemakaavasuunnitelman mukaan puistosta rakennettaisiin jopa 60 % (muut suunnittelualueen puistot keskimäärin 23 %) ja nykyisen puiston alueelle tulisi jopa yli 2000 uutta asukasta. Jopa viisi hehtaaria vanhaa arvometsää hakattaisiin ja raivattaisiin sileäksi rakennustyömaiden tieltä. ”Säilyvästä metsästä” puhuminen⁴ Pohjavedenpuistosta rakentamisen jälkeen jäävien tähteiden kohdalla on harhaanjohtavaa.

Kytkeytynyt metsävyöhyke Kallahdenniemen luonnonsuojelualueiden ja Natura 2000 -alueen pohjoispuolella suojaa myös näitä Euroopan mittakaavassa ainutlaatuisia luontoalueita liialliselta kulutukselta, joka uhkaa varsinkin harjumetsän (direktiivielinympäristö) suojelualueetta.

Pohjavesialue

Pohjavesidirektiivin nojalla pohjaveden laatua tai määrää huonontavat toimenpiteet ovat kiellettyjä ehdottomasti, poikkeuslupia ei myönnetä millään perusteella.⁵

Pohjavettä muodostavan säröisen ja railoisen mustakivikallion louhiminen Pohjavedenpuistossa rakennusten tieltä (korkeuskäyrät tontinvarauskartassa talojen pohjien alla) ja pohjavesialueen kattaminen asvaltilla ja betonilla väistämättä vähentävät pohjaveden määrää. Vuosaaren pohjaveden pinta on laskenut 1990-luvun alun rakentamisen seurauksena pysyvästi noin metrillä.⁶ Kallahden pohjavedestä riippuvainen pintakasvillisuus on vaarassa, jos uusi rakentaminen alentaa veden pintaa entisestään; pahimmillaan seurauksena on aavikoituminen. Pelkkä suunniteltu asukasmäärän lisäys pohjavesialueella ja välittömässä läheisyydessä tulee väistämättä heikentämään pohjaveden laatua, esimerkiksi bisfenoli A:n pitoisuutta, joka kuvastaa muoviroskan määrää pohjaveden muodostumisalueella.

Vuosaaren pohjavesi on toistaiseksi Helsingin vesihuoltovarmuuden kannalta tärkein ja puhtain pohjavesi, jota lasketaan voitavan kriisitilanteessa ottaa talousvedeksi tuhat kuutiometriä vuorokaudessa suoraan vesijohtoverkkoon ja jota Puolustusvoimat laskee käyttävänsä aluepuolustusjoukkojen vesihuoltoon. Pohjavettä mahdollisestikaan huonontavia toimenpiteitä ei voida sallia.

Ellei kaavoittaja kykene varmuudella osoittamaan, että suunniteltu rakentaminen ei heikennä pohjaveden laatua eikä määrää, suunnitelluista toimenpiteistä Pohjavedenpuistossa pohjavesialueella on luovuttava.

Kehitettävä metsäverkostoyhteys

Kallahdenniemeltä pohjoiseen Ullaksenpuiston ja Pohjavedenpuiston kautta Kallvikintien eteläpään ja edelleen Mustavuoreen kulkee yleiskaavan (2002 ja 2016) ja maakuntakaavan määräämä kehitettävä metsäverkostoyhteys. Uudenmaan liiton zonation-analyysi (2017, 2018) on osoittanut tämän Vuosaaren parhaiten kytkeytyneeksi ekologisiksi yhteydeksi (Uutelasta suoraan pohjoiseen kulkevan ”runkoyhteyden” sijasta; tämä on nyttemmin rakennettu umpeen urheilulaitoksilla).

Pohjavedenpuiston kautta on paras viherkäytävä avomereltä Sipoonkorpeen ja ainoa todella yhtenäinen metsäverkostoyhteys, joka yhdistää Helsingin rannikon Helsingin vihervyöhön.

Suunnitelma rakentaa Pohjavedenpuistoon vahvistaa sen Uudenmaan liiton toteamuksen, kuinka äärimmäisen tärkeää on tuntea hyvin alueet, joiden maankäyttöä suunnitellaan. Helsingin paikkatieto Pohjavedenpuistosta on puutteellista, eikä lakien ja lautakunnan päätösten vaatimia luontoinventaarioita ole tehty suunnittelun pohjaksi.

Uudenmaan liitto maakuntakaavasta: ”Taajamavyöhykkeiden suunnittelumääräys ’Ekologisesti tai virkistyskäytön kannalta tärkeiden luontoalueiden pirstomista tulee välttää’ on syytä ottaa vakavasti myös pääkaupunkiseudulla, sekä paikallisten elinympäristöjen että ekologisen kytkeytyvyydenkin

vuoksi. Esimerkiksi Helsinkiin merkityillä yhteystarvealueilla Vanhankaupunginkoskella ja Länsi-Vuosaassa yhteyksien (lisä-) kaventamista ja pirstomista tulisi välttää.”⁷

Metsäverkostoyhteys osana Helsingin kansallista kaupunkipuistoa

Kallahti Kallvik ry osallistuu Helsingin kansallisen kaupunkipuiston selvitykseen tavoitteena kaupunkipuiston laaja rajaus käsittämään maa- ja vesialueita myös Itä-Helsingissä.

Kaupunginvaltuusto (24.10.2018) puolsi Östersundomin kaavaa ja samalla hyväksyi lähes yksimielisesti Arja Karhuvaaran ponnien koskien alueen käyttöä. Näin ollen Helsingin kansalliseen kaupunkipuistoon tulee liittää alueet Mustavuoresta Salmenkallion ja Östersundomin lintuvesien kautta Östersundomin kartanon maille ja edelleen purolaaksoa noudattaen Sipoonkorpeen. Lisäksi on syytä vahvistaa Mustavuoren alueen ekologista käytävää Vuosaaren niemien metsäisiin luonnonsuojelualueisiin ja Kallahdenniemen vesialueiden Natura-alueeseen. Tämä tapahtuu luontevasti liittämällä kaupunkipuistoon Keski-Vuosaaren maakunnallisesti arvokas metsälähiö puistoineen sekä metsäiset Pohjavedenpuisto, Ullaksenpuisto ja Ison Kallahden puisto. Näin voidaan muodostaa laaja, ehyt, jatkuva ja ekologinen kaupunkipuisto Seurasaaresta Sipoonkorpeen.

Hiilineutraali Helsinki

Juuri ennen kansainvälisen ilmastopaneelin raportin julkaisemista lokakuun alussa 2018 esitettiin Hiilineutraali Helsinki 2035 -toimenpideohjelma (12.9.2018)⁸. IPCC:n raportti merkinnee Helsingin ilmastotavoitteiden jyrkentämistä. Rikkaiden länsimaiden ja niiden rikkaiden pääkaupunkien tulee olla hiilineutraaleja jo vuonna 2030.

Kaupunkimetsät ja ylipäättään isot vanhat kaupunkipuut ovat tutkimuksissa osoittautuneet yllättävän tärkeiksi hiilinieluisiksi. Kaupunkien ulkopuolella Suomen metsät ovat pääsääntöisesti talousmetsiä, luonnonvaraisia vanhoja metsiä on säilynyt juuri kaupungeissa. Ellei Pohjavedenpuiston ja Ullaksenpuiston järeäpuustoisten ja luontaisesti uudistuvien metsien osalta ole tehty hiilinielulaskelmia, puistot on ehdottomasti irrotettava Meri-Rastilan täydennysrakentamisen suunnittelualueesta, jotta tarvittavat laskelmat ja vaikutusarviot Helsingin hiilipäästöihin voidaan tehdä.

Ekologinen jälleenrakennus edellyttää rakentamisen suuren hiilijalanjäljen radikaalia pienentämistä kestäväillä suunnitteluratkaisuilla. Näitä ovat muun muassa puurakentaminen (rakennusmateriaali hiilinieluna) ja päästötön energiahuolto, kuten maalämpö ja talokohtaiset aurinkovoimaratkaisut, joita Helsingin sähköyhtiö Helen on kehittämässä.

Suomen maatalouden hyötyessä ilmastonmuutoksesta, mutta laajojen alueiden ruoantuotannon kärsiessä, Suomen tulee päästä ruokaomavaraisuuteen ja jopa ruoan viejäksi 20–30 vuodessa. Tämä edellyttää myös kaupunkien asukkaiden mahdollisimman suurta ruokaomavaraisuutta, keräilyä ja viljelyä edistäviä suunnitteluratkaisuja. Marjastukseen, sienestykseen ja villivihannesten ja -yrttien keräilyyn soveltuvat luontoalueet, kuten Ullaksenpuisto ja Pohjavedenpuisto, pitää säilyttää asuinalueilla. Piha-alueet, terassit, parvekkeet ja katot pitää varata pikemminkin hyöty- kuin koristekasvien viljelyyn.

Metroradan kattaminen ratkaisuna

Ehdotamme metroradan kattamista, Rastilan metroaseman kohdalla asuin- ja toimitilarakentamisella ja Pohjavedenpuiston ja Kallvikintien kohdalla viherkannella. Kattaminen mahdollistaa Rastilan ja Meri-Rastilan yhdistämisen ja kaupunkikuvan eheyttämisen yli Vuotien ja metroradan muodostaman keinotekoisien raitien. Tehokas rakentaminen Rastilan metroaseman päälle ja ympärille mahdollistaa luontoalueiden säilyttämisen maakuntakaavan edellyttämällä tavalla pirstomattomina ja kaventamattomina. 60–100 metriä leveä viherkansi, joka yhdistää Pohjavedenpuiston pohjoisosan Kallvikintien eteläpään, eheyttää kehitettävän viheryhteyden toimivaksi osaksi Vuosaaren ja Helsingin ekologista metsäverkostoa.

Metroradan kattamista ei ole otettu kaupunkisuunnittelussa vakavasti harkintaan alueen matalaan hintatasoon viitaten. Jos eriytymiskehitystä halutaan todella kääntää parempaan, aluetta täytyy

resursoida yli minimin. Jos kaikki tehdään halvimalla mahdollisella, rakennetaan köyhälistön asuinalueita, jolla asukasmäärän lisääminen vain pahentaa asioita. Meri-Rastilan suunnittelussa ilmeisesti ainoa eriytymiskehitystä vastaan tähdätty suunnitteluperiaate on ollut asuntojen hallintasuhteen parantaminen siten, että ARA-tuettujen vuokra-asuntojen suhteellista määrää pienennettäisiin. Vuokra-asuntoyhtiöiden Hekan, Saton ja Hoasin ilmoitettua halukkuutta purkaa Meri-Rastilassa (tiedossa: yhdeksän) kiinteistönsä talot uusien huomattavastikin isompien talojen tilalta, hallintasuhteen parantaminen on vaakalaudalla. Yksikään yksityinen kiinteistöyhtiö ei ole ilmoittanut halukkuutta purkamiseen.

Hallintasuhteen parantaminen ei ole ainoa keino eikä välttämättä paras keino, jota kaupunkisuunnittelulla on käytettävissä eriytymiskehityksen torjumiseksi. Myös riittävien ja hyvätasoisten julkisten ja yksityisten palvelujen, liikenneyhteyksien ja julkisen liikenteen, työpaikkojen ja toimitilojen ja viheralueiden ja lähiluonnon turvaaminen suunnittelussa ja rakentamisen korkeatasoisten ja ekologisesti kestävien ratkaisujen turvaaminen kaavamääräyksillä ovat eriytymiskehityksen torjumista.

Viitteet

Kallahti Kallvik ry:n lausunto perustuu asukkaiden mielipiteeseen, jota on ilmaistu marraskuussa 2017 aloitetussa Pohjavedenpuisto – Ullaksenpuisto -toimintaryhmän adressissa⁹, kaupunkiympäristön toimialan järjestämässä Kerro kantasi -keskustelussa 2018¹⁰ ja paikallisissa keskusteluissa, sekä tausta-aineistona muihin lausuntoihin ja viranomaisten päätöksiin ja määräyksiin. Linkkilistaa tausta-aineistoihin pidetään yllä toimintaryhmän sivulla <https://partuuna.fi/pohjavedenpuisto/>.

Lisätiedot ja kommentit lausunnosta: Kallahti Kallvik ry, pj. Helena Saarikoski, puh. 045 679 5527.

¹ Suomen Luonnonsuojeluliitto /Helsingin luonnonsuojeluyhdistys: Lausunto Meri-Rastilan täydennysrakentamisesta 16.12.2016; Helsingin arvometsät -esitys 17.6.2014.

² Maankäyttö- ja rakennuslaki 6§, 62§.

³ Helsingin ja Helsingin seudun väestöennuste 2018–2050. Ennuste alueittain 2018–2030. Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, Tilastoja 2018:18 (liitetaulukko 3).

⁴ Kerro kantasi -keskustelu Meri-Rastila 4, ”Meri-Rastilan puistot ja täydennysrakentaminen” (Pohjavedenpuisto). Helsingin kaupunki, kaupunkiympäristö, maaliskuuhuhtikuu 2018.

⁵ Pohjaveden pilaamiskielto, ympäristönsuojelulaki 17 §.

⁶ Pohjavesi: case Vuosaari. Risto Niinimäki, Helsingin kaupunki, kiinteistövirasto, geotekninen osasto 2009.

⁷ Uudenmaan viherrakenteen analysointi Zonation-menetelmällä, Uudenmaan liitto 2017; Uudenmaan ekologiset verkostot zonation-analyysien perusteella (2018); Uusimaa-kaavan 2050 luontovaikutusten arviointi zonation-analyysiin perustuen (2018, lainaus sivulta 38).

⁸ Helsingin kaupungin keskushallinnon julkaisuja 2018:4.

⁹ Adressit.com, ”Vuosaaren Pohjavedenpuisto ja Ullaksenpuisto on suojeltava rakentamiselta”, 410 allekirjoittajaa 3.11.2018, 309 verkossa ja 101 paperilla, lisäksi addressiin kirjoitetut kommentit.

¹⁰ Kerro kantasi -keskustelu Meri-Rastila 4, ”Meri-Rastilan puistot ja täydennysrakentaminen”. Helsingin kaupunki, kaupunkiympäristö, maaliskuuhuhtikuu 2018. Yhteensä 196 kannanottoa, kahdesti lähetetyt pois laskien 187 eri kannanottoa. 66 kannanotossa vastustettiin rakentamista Pohjavedenpuistoon. Useimmiten Pohjavedenpuisto oli näissä kannanotoissa mainittu nimeltä ja kannanotossa vaadittiin puistometsän säilyttämistä luonnontilaisena. Puistometsän säilyttämistä puoltavat kannanotot saivat yhteensä 436 kannatusääntä. Vastakkaisia mielipiteitä, joissa tavalla tai toisella kannatettiin Pohjavedenpuiston rakentamista, esitettiin viisi, ja nämä saivat yhteensä kolme kannatusääntä.